

290
11^b

Latvijas PSR Augstākā Padome un
Latvijas Republikas Augstākā Padome

Fonds Nr. 290

Pastāvīgi glabājamo lietu
apraksts Nr. 11^b
par 1886. - 1993. gadiem

Latvijas Republikas Augstākās Padomes komisijas
savāntei Valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa
personas dokumenti

290.fonds

Latvijas PSR Augstākā Padome

un

Latvijas Republikas Augstākā Padome

Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr.11b

par 1886.-1993.gadu

„Latvijas Republikas Augstākās Padomes komisijas savāktie

Valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa personas dokumenti”

Latvijas PSR Augstākā Padome un Latvijas Republikas Augstākā Padome

**Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr.11-b
„Latvijas Republikas Augstākā Padomes komisijas savākie
Valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa personas dokumenti”**

PRIEKŠVārds

I

1990.gada 16.janvārī Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs pieņem lēmumu par komisijas izveidošanu sakarā ar laikrakstā "Lauku Avīze" publicēto atklāto vēstuli par notikumu izpēti, kas saistīti ar Latvijas valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa dzīves pēdējo posmu Komisijā ietilpst 15 cilvēki, to vada Indulis Ronis - Latvijas Zinātņu akadēmijas Vēstures institūta direktora vietas izpildītājs, vēstures zinātņu doktors.

1990.gada 12.jūlijā Latvijas Republikas Augstākās Padomes Prezidijs, noklausījies komisijas priekšsēdētāja I.Roņa informāciju par paveikto darbu, nolemj atzīt komisijas darbu par lietderīgu un pieņem lēmumu par tās darba turpināšanu.

1990.gada 27.septembrī Latvijas Republikas Augstākās Padomes Prezidijs atkal pieņem lēmumu par komisijas izveidošanu, lai izpētītu notikumus, kuri saistīti ar Latvijas valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa dzīves pēdējo posmu, vienlaikus atzīstot par spēku zaudējušu Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1990.gada 16.janvāra lēmumu šajā jautājumā. Komisijā ietilpst 16 locekļi, to vada Indulis Ronis - Latvijas Zinātņu akadēmijas Vēstures institūta direktors, vēstures zinātņu doktors.

1991.gada 31.jūlijā Latvijas Republikas Augstākās Padomes Prezidijs pieņem lēmumu „Par papildinājumiem Latvijas Republikas Augstākās Padomes Prezidija 1990.gada 27.septembra lēmumā "Par komisijas izveidošanu notikumu izpētei, kas saistīti ar Latvijas valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa dzīves pēdējo posmu”", saskaņā ar kuru uzdod komisijai veikt pasākumus Kārļa Ulmaņa apbedīšanas vietas atrašanai un viņa mirstīgo atlieku pārapbedīšanai, kā arī pārējo represēto Latvijas valstsvīru mūža pēdējā posma noskaidrošanai.

1993.gada 14.janvārī komisijas vadītājs I.Ronis no Krievijas Federācijas Drošības ministrijas Centrālā arhīva saņem Kārļa Ulmaņa personīgos dokumentus.

Kārļa Ulmaņa biogrāfija[#]

Ceturtais Latvijas Valsts prezidents Kārlis Ulmanis ir dzimis 1877.gada 4.septembrī Jelgavas apriņķa Bērzes pagasta Udzes Pikšās, kur saimniekoja viņa tēvs Indriķis ar sievu Lizeti. Pirmo izglītību ieguva Bērmuižas pamatskolā, vēlāk Jelgavas Aleksandra skolā un Jelgavas reālskolā, no kuras izstājās 1896.gadā. Tajā pašā gadā dodas uz Austrumprūsiju mācīties piensaimniecības kursos Tapiavas Piensaimniecības skolā. 1897.gadā strādā par pienotavas vadītāju Rīgā, 1902.gadā kopā ar J.Bergu vada piensaimniecības kursus Bērmuižā.

No 1902.-1903.gadam studē Šveices Federālajā politehnikumā Cīrihē. No 1903.-1905.gadam studē lauksaimniecību Leipcigas Universitātes Lauksaimniecības institūtā, vienlaikus Latvijā vadot vairākas piensaimniecības kursu programmas.

1905.gada 21.decembrī par piedalīšanos 1905.gada revolūcijā tiek arestēts un nosūtīts uz Pleskavas cietumu. 1906.gadā atbrīvots no apcietinājuma. 1907.gadā sekoja trimdas gadi Vācijā un ASV, kur studē lauksaimniecību vairākās ASV koledžas tipa mācību iestādēs un smagā darbā kļuva par saimniecisku uzņēmumu vadītāju un Nebraskas universitātes lektoru.

[#] informācijas avots – Latvijas Valsts prezidenta kancelejas interneta mājas lapa

1913.gada martā Krievija izsludina amnestiju 1905.gada revolucionāriem. Vasaras sākumā pēc atgriešanās Latvijā Ulmanis strādā par agronomu Baltijas Lauksaimnieku biedrībā Valmierā, par instruktoru Rīgas Lauksaimniecības centrālkomitejā, no 1914.-1916.gada par Baltijas lauksaimnieku biedrības žurnāla "Zeme" redaktoru. 1916.gadā tiek ievēlēts Baltijas latviešu bēgļu apgādāšanas komitejas valdē. 1917.gada martā Ulmanis tiek ievēlēts Vidzemes pagaidu zemes padomē, aprīlī - par Vidzemes gubernas pagaidu komisāra vietnieku, piedalās tā laika lielākās politiskās partijas - Latviešu Zemnieku savienības - dibināšanā.

1918.gada 17.novembrī tiek ievēlēts par Latvijas Tautas Padomes Ministru prezidentu. 18.novembrī kļūst par pirmo Latvijas Ministru prezidentu. Šajā postenī līdz 1940.gadam viņš pabija pavisam 5 reizes. Četras reizes viņš bija arī Ārlietu ministrs vai tā vietas izpildītājs, vienu reizi Kara ministrs, vairākas reizes Apgādes un Zemkopības ministrs.

Ulmanim bija izcils politiķa talants, tomēr viņš bija galvenokārt ieinteresēts iekšpolitikā, valsts iekšējās dzīves celšanā un tautas labklājības veicināšanā. Ārpolitikā viņu visvairāk interesēja tirdzniecības līgumi un Baltijas antantes izveidošana.

Ulmaņa ideāls bija latviska, būtībā lauksaimnieciska, neatkarīga, saimnieciski nodrošināta neitrāla Latvija. Ulmanis bija dedzīgs patriots un vēlējās Latviju, kurā ceturtā daļa iedzīvotāju bija nelatvieši, padarīt par spilgti latvisku zemi.

1934.gada 15. maijā K.Ulmanis rīko valsts apvērsumu, apturot Satversmes un Saeimas darbību. Sākas viņa autoritārās varas periods Latvijā. 1936.gada 12. martā Ulmanis ar sava Ministru kabineta lēmumu pārņem savās rokās arī Valsts prezidenta amatu, kļūstot par vienvaldnieku - valdības galva, Valsts prezidents, bruņoto spēku un aizsargu augstākais vadonis.

Ar 1940.gada 23. aprīļa likumu, kas stājās spēkā 1940.gada 15. maijā, Kārlis Ulmanis pārņēma absolūtu varu Latvijā. Tagad viņš bija ne tikai bruņoto spēku, bet visas valsts aizsardzības augstākais vadonis, pārņemot visu dzīvā spēka un materiālos resursus. Vienīgi viņš varēja lemt Latvijas likteni, gan saziņā ar 9. aprīlī izsludināto Valsts aizsardzības padomi.

Ulmaņa diktatūras laikā tika gūti neapstrīdami panākumi lauksaimniecībā un valsts saimniecības izveidošanā, izglītības un kultūras jomā, tomēr, gribēdams tautai palīdzēt un sagādāt tai labāku nākotni, viņš īstenībā atņēma tai pašlemšanas tiesības, privātsaimniecību lielā mērā pakļāva valsts kontrolei un daļēji pārvērtā valsts saimniecībā. Paralēli bija arī demokrātijas ierobežojumi.

Ārpolitikā Kārlis Ulmanis nebija aktīvs - savas vadonības sešos gados viņš ne reizes neizbrauca no Latvijas ne diplomātiskā misijā, ne privātā braucienā. Maz vērības Ulmaņa valdība veltīja valsts aizsardzībai.

1940.gada 16.jūnijā Ulmanis pieņem padomju ultimātu, nedodot pavēli pretoties Sarkanajai armijai un pakļaujas okupācijas varai. 17. jūnijā Ulmanis atteicās tikai no Ministru prezidenta amata un līdz 21.jūlijam palika Valsts prezidenta amatā.

1940.gada 21. jūlijā Kārlis Ulmanis nodod valsts vadītāja pilnvaras A.Kirhenšteinam, nākamajā dienā, lai gan sākotnēji paredzējis emigrēt uz Šveici, tiek deportēts uz PSRS. 1940.gada 23. jūlijā viņš nonāk Maskavā. No 1940.gada 29. jūlija līdz 1941.gada maijam tiek noņemti Vorosilovskā (tagad Stavropole) speciāli sagatavotā savrupmājā. 1941.gada 4. jūlijā par kontrrevolucionāru darbību pret starptautisko komunistisko kustību padomju vara K.Ulmani arestē un ievieto Valsts drošības pārvaldes iekšējā cietumā Ordžinikidzes novadā.

Vāciešiem tuvojoties Kaukāzam, 1942.gadā Kārli Ulmani aizveda uz Mahačkalu pie Kaspijas jūras, bet 1942.gada septembrī, viņu kuģī veda pāri Kaspijas jūrai uz Krasnovodsku Turkmēnijā, kur nogādāts 1942.gada 8.septembrī. Strauji pasliktinās veselība, tāpēc 14.septembrī tiek ievietots cietuma lazaretē, kur 1942.gada 20.septembrī miris. Iespējamā apbedīšanas vieta ir Krasnovodskas "vecie kapi", kur apbedīti bijušie cietumnieki, precīza kapavieta līdz šim nav zināma.

II

2009.gada 22.decembrī Latvijas Republikas Saeimas kanceleja ar vēstuli Nr.12/1-5-n/151-(9/09) informēja Latvijas Valsts arhīvu par to, ka 2008.gadā Saeimas arhīvā nodoti bijušajam Valsts prezidentam K.Ulmanim piederējušo dokumentu oriģināli. Tā kā šie dokumenti neatbilda Saeimas dokumentu profilam, Saeimas kanceleja izteica gatavību nodot tos Latvijas Valsts arhīvam.

2010.gada janvārī Latvijas Valsts arhīva Dokumentu aprakstīšanas daļas darbinieki aprakstīja augstāk minētos dokumentus, iekļaujot tos 290.fondā „Latvijas PSR Augstākā Padome un Latvijas Republikas Augstākā Padome”, **izveidojot jaunu pastāvīgi glabājamo lietu aprakstu Nr.11b „Latvijas Republikas Augstākā Padomes komisijas savāktie Valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa personas dokumenti”.**

Aprakstā Nr.11b izveidota viena lieta par 1986.-1993.gadū. Tajā iekļauti 13 Kārļa Ulmaņa dokumenti:

1. Dobeles ev.-lut. latviešu draudzes 1886.gada 10.maija izraksts Nr.193 no 1877.gada dzimušo un kristīto reģistra ar informāciju par K.Ulmani;
2. K.Ulmanim 1924.gada 20.oktobrī izdotā Zemessarga karaklausības apliecība Nr.6229/ga ar informāciju par karaspēka daļu, dienesta pakāpi, iestāšanos brīvprātīgi, izdienas laiku, atvaļināšanos, dalību kaujās pret Bermontu, , ievainojumiem u.c.;
3. Zemessarga karaklausības apliecības reģistrācijas lapa Nr.31: Pasaknis I un Pasaknis II ar K.Ulmaņa personas datiem, informāciju par dienesta pakāpi, karaspēka daļu, dienesta derīguma veidu, kara specialitāti, nodarbošanos u.c.;
4. Zemessarga karaklausības apliecības reģistrācijas lapa Nr.31: izvilkums no dienesta gaitas saraksta ar K.Ulmaņa personas datiem, informāciju par dienesta pakāpi, karaspēka daļu, dienesta derīguma veidu, kara specialitāti, nodarbošanos, apbalvojumu u.c.;
5. 1931.gada 20.augustā K.Ulmanim izdotā beztermiņa diplomātiskā pase Nr. 154 ar personas datiem, fotogrāfiju, informāciju par dalību Saeimas vēlēšanās 1931.gadā, saņemtajām vīzām;
6. 1940.gada 20.jūlijā Tirdzniecības un rūpniecības ministrijas Ārējās tirdzniecības departamenta Valūtas nodaļas K.Ulmanim izdotā atļauja Nr.V/26027/40527 iegādāties un izvest valūtu ar atzīmēm par izsniegtās valūtas daudzumu un veidu;
7. 1940.gada 13.jūlijā Valsts prezidenta sekretariāta pavadvēstule Nr.9312 Iekšlietu ministrijas Pasu nodaļai par 1931.gada 20.augustā K.Ulmanim izdotās beztermiņa diplomātiskās pases Nr. 154 nosūtīšanu ārzemju pasu reģistrēšanai un lūgumu tās atsūtīšanai atpakaļ, informācija par ārzemju pases N 008863 R izgatavošanu 1940.gada 20.jūlijā vienreizējam braucienam uz Šveici, K.Ulmaņa fotogrāfija;
8. Latvijas Ārlietu ministrijas 1940.gada 20.jūlija verbālnota Nr.A.810.111/16415 Lietuvas vēstniekam P.Dailidem (P.Dailide) par K.Ulmaņa izlaišanu caur Lietuvas teritoriju;
9. Latvijas Ārlietu ministrijas 1940.gada 20.jūlija verbālnota Nr.A.810.111/16416 Vācijas vēstniekam U. fon Kotcem (U. von Kotze) par K.Ulmaņa izlaišanu caur Vācijas teritoriju;
10. Latvijas Ārlietu ministrijas 1940.gada 20.jūlija verbālnota Nr.A.810.111/16417 Šveices vēstniekam de Fišeram (de Fischer) par K.Ulmaņa ierašanos Šveicē;
11. Ministru prezidenta prof. A.Kirhenšteina 1940.gada 22.jūlija vēstule Latvijas ģenerālkonsulam Šveicē ar lūgumu palīdzēt K.Ulmanim iekārtoties Šveicē;
12. 1941.gada 22.februārī K.Ulmaņa rakstīta zīmīte ar F.Dostojevskas sarakstes ar brāli citātu un piezīmēm par F.Dostojevski;
13. 1941.gada 11.aprīlī K.Ulmaņa rakstīta zīmīte ar K.Marksa un F.Engelsa darba citātu

Priekšvārdu sastādīja

Latvijas valsts arhīva
Dokumentu aprakstīšanas daļas vadītājs
2010.gada 14.janvārī

A.Freimanis

Latvijas PSR Augstākā Padome un Latvijas Republikas Augstākā Padome

Šī lieta 5 (piecu)
2010. g. 10. mēn.
LVA arhivists

Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr.11b
„Latvijas Republikas Augstākā Padomes komisijas savāktie
Valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa personas dokumenti”
par 1886.-1993.gadu

APSTIPRINĀTS
Latvijas VA MEK
apakškomisijas
15. 01. 2010.
protokols Nr. 2

Lietas Nr.	Lietas virsraksts	Lietas datējums	Lapu skaits	Piezīmes
1.	K.Ulmaņa personas dokumenti (izraksts no dzimušo un kristīto reģistra, zemessarga karaklausības apliecība un tās reģistrācijas lapas, diplomātiskā pase, atļauja, sarakste, verbālnotas un zīmītes) un to nodošanas saraksts	1886.-1941., 1993.	41	Ir iekšējais apraksts

Šajā apraksta iedaļā iekļauta 1 (viena) lieta Nr.1.

Aprakstu sastādīja
LVA Dokumentu aprakstīšanas daļas
vadītāja vietniece

A.Zandmane

2010.gada 14.janvārī

Pieņemts valsts glabāšanā 1 (viena)
_____ lietas
Nr. 1 līdz Nr. _____, tai skaitā
līteri _____
izlaisti Nr. _____
nav pieņemti Nr. _____
_____ gads Nr. _____
Fondu glabātājs [Signature]
2010 . g. "2" "02"

Aprakstā 1 (viena)
_____ lietas
Nr. 1 līdz Nr. _____, tai skaitā
līteri _____
izlaisti Nr. _____
nav pieņemti Nr. _____
_____ gads Nr. _____
LVA arhivists [Signature]
20 10 . g. "2" "02"

Šini lietā	5 (piecas)
	numurētas lapas
20 10.g. « 2. »	02
LVA arhivists	<i>[Signature]</i>